

- a) Jednačina je rješiva (u skupu \mathbb{Z}), jer je $\text{NZD}(9, 15) = 3$ i $3 \mid 210$. Nakon dijeljenja sa 3, jednačina postaje $3x + 5y = 70$, pri čemu je $\text{NZD}(3, 5) = 1$. Sada treba $\text{NZD}(3, 5)$ izraziti kao linearnu kombinaciju brojeva 3 i 5:

$$\begin{aligned} 5 &= 1 \cdot 3 + 2 \Rightarrow 2 = 5 - 3 \\ 3 &= 1 \cdot 2 + 1 \Rightarrow 1 = 3 - 2 = 3 - (5 - 3) = 2 \cdot 3 - 5 \\ 2 &= 2 \cdot 1 + 0 \end{aligned}$$

Dakle, imamo rastavu $1 = 2 \cdot 3 - 1 \cdot 5$. Stoga je jedno rješenje (bez ograničenja da rješenja moraju biti prirodni brojevi) dato kao

$$x_0 = 2 \cdot 70 = 140, \quad y_0 = -1 \cdot 70 = 70$$

dok se sva rješenja (također bez ograničenja da rješenja moraju biti prirodni brojevi) mogu izraziti u obliku

$$x = x_0 + 5t = 140 + 5t, \quad y = y_0 - 3t = -70 - 3t, \quad t \in \mathbb{Z} \text{ (proizvoljno)}$$

Sad ćemo iz ovog skupa rješenja izdvojiti ona koja su prirodni brojevi (primijetimo da rješenje $x = x_0$ i $y = y_0$ ne zadovoljava ovaj uvjet). Ograničenja $x \in \mathbb{N}$ i $y \in \mathbb{N}$ prvo nameću da mora biti $x > 0$ i $y > 0$ tako da imamo

$$\begin{aligned} x > 0 &\Rightarrow 140 + 5t > 0 \Rightarrow t > -28 \\ y > 0 &\Rightarrow -70 - 3t > 0 \Rightarrow t < -70/3 \approx -23.3 \end{aligned}$$

Kako t mora biti cijeli broj, slijedi da t može imati samo vrijednosti -27 , -26 , -25 ili -24 , što daje četiri moguća rješenja u skupu prirodnih brojeva:

$$x = 5, y = 11; \quad x = 10, y = 8; \quad x = 15, y = 5; \quad x = 20, y = 2;$$

Riješićemo ponovo istu jednačinu na drugi (elemetarniji) način, koji se ne oslanja na Euklidov algoritam. Ukoliko jednačinu $3x + 5y = 70$ riješimo po x dobijamo:

$$x = \frac{70 - 5y}{3} = 23 - y + \frac{1 - 2y}{3}$$

Da bi x bio cijeli broj, izraz $1 - 2y$ mora biti djeljiv sa 3, odnosno mora biti $1 - 2y = 3n$, gdje je n proizvoljan cijeli broj. Ovo dovodi do Diofantove jednačine $2y + 3n = 1$, pri čemu su sada nepoznate y i n . Nastavićemo dalje isti postupak, pri čemu ćemo pojedine detalje prikazivati u sažetijoj formi:

$$\begin{aligned} 2y + 3n = 1 &\Rightarrow y = \frac{1 - 3n}{2} = -n + \frac{1 - n}{2} \\ y \in \mathbb{Z} &\Rightarrow 2 \mid (1 - n) \Rightarrow 1 - n = 2m \quad (m \in \mathbb{Z}) \Rightarrow n = 1 - 2m \quad (m \in \mathbb{Z}) \end{aligned}$$

Dakle, imamo $n = 1 - 2m$ pri čemu je m proizvoljan cijeli broj. Do rješenja za x i y sada dolazimo uvrštavanjem unazad:

$$\begin{aligned} y &= \frac{1 - 3n}{2} = \frac{1 - 3(1 - 2m)}{2} = -1 + 3m \\ x &= \frac{70 - 5y}{3} = \frac{70 - 5(-1 + 3m)}{3} = 25 - 5m \end{aligned}$$

Opće rješenje (u skupu \mathbb{Z}) koje smo dobili na ovaj način nema isti oblik kao opće rješenje dobijeno Euklidovim algoritmom, ali su oba ekvivalentna u smislu da generiraju isti skup rješenja (zaista, smjenom $m \rightarrow -23 - t$ ovo rješenje se svodi na prethodno nađeni oblik). U svakom slučaju, ako tražimo rješenja koja su prirodni brojevi, imaćemo

$$\begin{aligned}x > 0 &\Rightarrow 25 - 5m > 0 \Rightarrow m < 5 \\y > 0 &\Rightarrow -1 + 3m > 0 \Rightarrow m > 1/3 \approx 0.33\end{aligned}$$

Zbog cjelobrojnosti, m može biti samo 1, 2, 3 ili 4, čime dobijamo ista rješenja u skupu \mathbb{N} kao i na prvi način.

Vrijedi napomenuti i da minimalno rješenje ove jednačine (tj. rješenje za koju je vrijednost $|x| + |y|$ minimalna) glasi $x_{min} = 0$, $y_{min} = 14$, tako da kanonski oblik rješenja ove jednačine (u skupu \mathbb{Z}) glasi

$$x = 5t, \quad y = 14 - 3t, \quad t \in \mathbb{Z} \text{ (proizvoljno)}$$

Ponovo, ukoliko tražimo rješenja u skupu \mathbb{N} , dobijamo da t može biti samo 1, 2, 3 ili 4, što još jedanput daje ista rješenja u skupu \mathbb{N} koja smo već dobili.

- b) Jednačina je rješiva (u skupu \mathbb{Z}), jer je $\text{NZD}(15, 27) = 3$ i $3 \mid 333$. Nakon dijeljenja sa 3, dobijamo jednačinu $5x + 9y = 111$, pri čemu je $\text{NZD}(5, 9) = 1$. Izrazimo sada $\text{NZD}(5, 9)$ kao linearnu kombinaciju brojeva 5 i 9:

$$\begin{aligned}9 &= 1 \cdot 5 + 4 \Rightarrow 4 = 9 - 5 \\5 &= 1 \cdot 4 + 1 \Rightarrow 1 = 5 - 4 = 5 - (9 - 5) = 2 \cdot 5 - 9 \\4 &= 4 \cdot 1 + 0\end{aligned}$$

Sada na osnovu činjenice da je $\text{NZD}(5, 9) = 2 \cdot 5 - 1 \cdot 9$, slijedi da je opće rješenje jednačine u skupu cijelih brojeva dato kao

$$x = 2 \cdot 111 + 9t = 222 + 9t, \quad y = -1 \cdot 111 - 5t = -111 - 5t, \quad t \in \mathbb{Z} \text{ (proizvoljno)}$$

Da bi rješenja bila iz skupa \mathbb{N} , mora biti $x > 0$ i $y > 0$, odnosno $222 + 9t > 0$ i $-111 - 5t > 0$, iz čega slijedi $t > -74/3 \approx -24.667$ i $t < -111/5 = -22.2$. S obzirom da je t cijeli broj, slijedi da mora biti $t \in \{-24, -23\}$, što daje 2 moguća rješenja za x i y u skupu \mathbb{N} :

$$x = 6, y = 9; \quad x = 15, y = 4$$

Interesantno je riješiti istu jednačinu i na drugi način. Ukoliko jednačinu $5x + 9y = 111$ riješimo po x dobijamo:

$$x = \frac{111 - 9y}{5} = 22 - y + \frac{1 - 4y}{5}$$

Da bi x bio cijeli broj, izraz $1 - 4y$ mora biti djeljiv sa 5, odnosno mora biti $1 - 4y = 5n$, gdje je n proizvoljan cijeli broj. Ovo dovodi do Diofantove jednačine $4y + 5n = 1$, pri čemu su sada nepoznate y i n . Dalje postupak ide ovako:

$$\begin{aligned}4y + 5n = 1 &\Rightarrow y = \frac{1 - 5n}{4} = -n + \frac{1 - n}{4} \\y \in \mathbb{Z} &\Rightarrow 4 \mid (1 - n) \Rightarrow 1 - n = 4m \quad (m \in \mathbb{Z}) \Rightarrow n = 1 - 4m \quad (m \in \mathbb{Z})\end{aligned}$$

Dakle, imamo $n = 1 - 4m$, gdje je m proizvoljan cijeli broj. Sada ćemo primijeniti razmatranje unazad da dođemo do rješenja:

$$y = \frac{1-5n}{4} = \frac{1-5(1-4m)}{4} = -1 + 5m$$

$$x = \frac{111-9y}{5} = \frac{111-9(-1+5m)}{5} = 24-9m$$

Opće rješenje (u skupu \mathbb{Z}) dobijeno na ovaj način ponovo nema isti oblik kao opće rješenje dobijeno Euklidovim algoritmom, ali su naravno oba ekvivalentna. Zaista, smjenom $m \rightarrow -22 - t$ ovo rješenje se svodi na prethodno nađeni oblik. U svakom slučaju, ako tražimo rješenja u skupu \mathbb{N} , tada mora biti

$$x > 0 \Rightarrow 24 - 9m > 0 \Rightarrow m < 8/3 \approx 2.67$$

$$y > 0 \Rightarrow -1 + 5m > 0 \Rightarrow m > 1/5 = 0.2$$

Zbog cjelobrojnosti, m može biti samo 1 ili 2, čime dobijamo ista rješenja u skupu \mathbb{N} kao i na prvi način. Inače, minimalno rješenje ove jednačine glasi $x_{min} = 6$, $y_{min} = 9$ (i ono slučajno pripada skupu \mathbb{N}) tako da kanonski oblik rješenja ove jednačine (u skupu \mathbb{Z}) glasi

$$x = 6 + 9t, \quad y = 9 - 5t, \quad t \in \mathbb{Z} \text{ (proizvoljno)}$$

Ukoliko tražimo rješenja u skupu \mathbb{N} , t može biti samo 0 ili 1, što potvrđuje rješenja u skupu \mathbb{N} koja smo već dobili.

- c) Jednačina je rješiva (u skupu \mathbb{Z}), jer je $\text{NZD}(9, -4) = 1$, i $1 \mid 3$. Izrazimo $\text{NZD}(9, -4)$ kao linearnu kombinaciju brojeva 9 i -4 :

$$9 = 2 \cdot 4 + 1 \Rightarrow 1 = 9 - 2 \cdot 4$$

$$4 = 4 \cdot \underline{1} + 0$$

Dakle, imamo $\text{NZD}(9, -4) = 1 \cdot 9 + 2 \cdot (-4)$. Odavde slijedi da je opće rješenje jednačine u skupu \mathbb{Z} dato kao

$$x = 1 \cdot 3 - 4t = 3 - 4t, \quad y = 2 \cdot 3 - 9t = 6 - 9t, \quad t \in \mathbb{Z} \text{ (proizvoljno)}$$

Da bi rješenja bila iz skupa \mathbb{N} , mora biti $x > 0$ i $y > 0$, odnosno $3 - 4t > 0$ i $6 - 9t > 0$, iz čega slijedi $t < 3/4 = 0.75$ i $t < 2/3 \approx 0.67$. S obzirom da je t cijeli broj, slijedi da t može biti bilo koji cijeli broj za koji vrijedi $t \leq 0$. Drugim riječima, opće rješenje jednačine u skupu \mathbb{N} dato je kao

$$x = 3 - 4t, \quad y = 6 - 9t, \quad t \in \mathbb{Z} \wedge t \leq 0$$

Uz smjenu $t \rightarrow 1 - t$, ovo rješenje se može praktičnije zapisati i na sljedeći način:

$$x = -1 + 4t, \quad y = -3 + 9t, \quad t \in \mathbb{N}$$

Ovaj primjer pokazuje da linearne Diofantove mogu imati beskonačno mnogo rješenja čak i u skupu prirodnih brojeva.

Ilustrativno je provesti i postupak rješavanja ove jednačine na drugi način. Ukoliko jednačinu $9x - 4y = 3$ riješimo po y dobijamo:

$$y = \frac{9x-3}{4} = 2x + \frac{x-3}{4}$$

Da bi y bio cijeli broj, izraz $x-3$ mora biti djeljiv sa 4, odnosno mora biti $x = 3 + 4n$, gdje je n proizvoljan cijeli broj. Stoga je

$$y = \frac{9x-3}{4} = \frac{9(3+4n)-3}{4} = 6 + 9n$$

Da bi rješenja bila prirodni brojevi, mora biti $3 + 4n > 0$ i $6 + 9n > 0$, odnosno $n > -3/4 = -0.75$ i $n > -2/3 \approx -0.67$. Zbog cjelobrojnosti n , ovi uvjeti se svode na $n \geq 0$, tako da je opće rješenje u skupu prirodnih brojeva

$$x = 3 + 4n, \quad y = 6 + 9n, \quad t \in \mathbb{N} \cup \{0\}$$

Smjenom $n \rightarrow t-1$ ovo rješenje dobija isti oblik koji smo već ranije dobili.

- d) Jednačina je rješiva (u skupu \mathbb{Z}), jer je $\text{NZD}(2, 5) = 1$, i $1 \mid 4$. Sada treba izraziti $\text{NZD}(2, 5)$ kao linearnu kombinaciju brojeva 2 i 5:

$$\begin{aligned} 5 &= 2 \cdot 2 + 1 \Rightarrow 1 = 5 - 2 \cdot 2 \\ 2 &= 2 \cdot 1 + 0 \end{aligned}$$

Dakle, imamo $\text{NZD}(2, 5) = (-2) \cdot 2 + 1 \cdot 5$. Stoga je opće rješenje jednačine u skupu \mathbb{Z} dato kao

$$x = (-2) \cdot 4 + 5t = -8 + 5t, \quad y = 1 \cdot 4 - 2t = 4 - 2t, \quad t \in \mathbb{Z} \text{ (proizvoljno)}$$

Da bi rješenja pripadala skupu \mathbb{N} , mora biti $x > 0$ i $y > 0$, odnosno $-8 + 5t > 0$ i $4 - 2t > 0$, iz čega slijedi $t > 8/5 = 1.6$ i $t < 2$. Ove dvije nejednakosti nisu istovremeno zadovoljive niti za jednu vrijednost t iz skupa cijelih brojeva, tako da tražena jednačina nema rješenja u skupu \mathbb{N} . Ovo je zapravo prilično očigledno iz same jednačine. Naime, izraz $2x + 5y$ za vrijednosti x i y iz skupa \mathbb{N} najmanju vrijednost uzima za $x = y = 1$ i ta vrijednost iznosi 7, tako da je $2x + 5y \geq 7$ za sve vrijednosti x i y iz skupa \mathbb{N} , pa je samim tim za takve vrijednosti x i y nemoguće da bude $2x + 5y = 4$. Ovaj primjer pokazuje da linearne Diofantove jednačine mogu da ne budu rješive u skupu \mathbb{N} iako su rješive u skupu \mathbb{Z} .

Drugi put za rješavanje ove jednačine je sljedeći. Riješimo prvo jednačinu $2x + 5y = 4$ po x :

$$x = \frac{4-5y}{2} = 2 - 2y + \frac{y}{2}$$

Da bi x bio cijeli broj, y mora biti djeljiv sa 2, odnosno mora biti $y = 2n$, gdje je n proizvoljan cijeli broj. Stoga je

$$x = \frac{4-5y}{2} = \frac{4-5 \cdot 2n}{2} = 2 - 5n$$

Dakle, opće rješenje u skupu \mathbb{Z} može se predstaviti i kao $x = 2 - 5n$, $y = 2n$ gdje je n proizvoljan cijeli broj (usput, ovo je ujedno i kanonski oblik rješenja). Uvjeti $x > 0$ i $y > 0$ daju $2 - 5n > 0$ i $2n > 0$, odnosno $n < 2/5 = 0.4$ i $n > 0$. Jasno je da ove nejednakosti nije moguće istovremeno zadovoljiti ni za jednu cjelobrojnu vrijednost n , što je još jedan pokazatelj da ova jednačina nema rješenja u skupu prirodnih brojeva.